

KADER VE KAZA

	Sözcük Anlamı	Terim Anlamı	Örnek
Kader	• bir şeye gücü yetmek • biçimlendirmek • planlamak • ölçü ile yapmak • kıymetini bilmek • mukayese etmek	Allah'ın sonsuz iradesi ve kudretiyle başlangıçtan sona kadar evrende olacak olan her şeyi programlaması, varlıkları istediği şekil ve biçimde yaratması ve insanların özgür iradelerine göre yapacakları her şeyi Allah'ın önceden bilmesi, takdir etmesi, bir plana göre düzenlemesidir.	• “Su, 100 derecede kaynar.” kuralı • Yer çekimi kanunu • Suyun kaldırma kuvveti
Kaza	• hükmetmek • emretmek • yaratmak • gerçekleştirmek	Allah tarafından bilinen ve takdir edilen şeyin, zamanı ve yeri geldiğinde yaratılması ve gerçekleşmesidir.	• 100 dereceye ulaşan suyun kaynaması • Dalından ayrılan bir elmanın yere düşmesi • Bir geminin denizde batmadan gitmesi

ÖRNEK

- Kader bir işin planlanması, kaza ise o işin gerçekleşmesidir.
- ➔ “Gelecek hafta Ankara’ya gideceğim.” cümlesi kadere,
- ➔ “Dün İstanbul’dan döndüm.” cümlesi kazaya örnektir.

Kader, Allah’ın;

- **ilim** (gerek duyular âlemini gerekse duyu ötesine ait bütün nesne ve olayları bilmesi),
- **irade** (dilemesi ve dilediğini dilediği şekilde yapması),
- **kudret** (her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesi) sıfatlarıyla doğrudan ilişkilidir.

DİKKAT

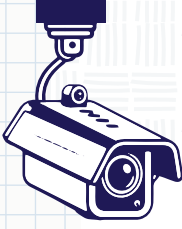
Allah, irade sıfatıyla olacakları planlar; ilim sıfatıyla da her şeyi önceden bilir. Tüm bunlara da Allah’ın gücü (kudret) yeterlidir.

EK BİLGİ

Kader ve kazaya iman; Allah’ın **ilminin** sonsuz olduğunu, her şeyi kuşatan bir **iradesi** bulunduğunu ve O’nun **kudretinin** bütün varlıklardan üstün olduğunu kabul etmektir ve temel inanç esaslarındandır. Kader ve kazaya iman; Yüce Allah’ın ilim, irade ve kudret sıfatlarına da inanmak demektir.

UNUTMA

Kader ve kazaya iman etmek; hayır ve şer, iyi ve kötü, canlı ve cansız ne varsa tüm bunların Allah’ın bilgisi, dilemesi, kudreti ve yaratması ile mümkün olduğuna, Allah’tan başka yaratıcı olmadığına inanmak demektir. Kadere iman, kâinatta olan her şeyin bir ölçüye, hikmete göre cereyan ettiğini kabul etmek demektir.

UNUTMA

Allah evreni yaratmış, belirli bir düzen içinde devamını sağlamış ve kıyamete kadar da sağlamaya devam edecektir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın koyduğu düzene dikkat çeken pek çok ayet vardır. Kaza ve kadere iman, imanın altı şartından biridir. Allah ilim sıfatıyla geçmiş ve gelecek her şeyi bilmektedir. Evrende hiçbir şey Allah'ın bilgisi dışında değildir.

KONUyla İLGİLİ AYETLER

- “Biz her şeyi bir kadere (ölçüye) göre yarattık.”
(Kamer suresi, 49. ayet)
- “O; her şeyi yaratan, yarattığına belli bir ölçüye göre düzen veren Allah'tır.”
(Furkan suresi, 2. ayet)
- “O, karanlığı yarıp sabahı çıkarandır. Geceyi dinlenme zamanı, Güneş'i ve Ay'ı da ince birer hesap ölçüsü kıldı. Bütün bunlar mutlak güç sahibinin, hakkıyla bilen takdiridir (ölçüp biçmesidir).”
(En'âm suresi, 96. ayet)

Allah Her Şeyi Bir Ölçüye Göre Yaratmıştır

- ➔ Dünya'nın etrafındaki atmosfer tabakasının sayısız gök taşına karşı tam bir kalkan görevi yapması
- ➔ Yıldızların, gezegenlerin ve uyduların Allah'ın belirlemiş olduğu yörüngelerde düzen içinde varlıklarını sürdürmeleri
- ➔ Denizlerdeki tuzluluk oranının deniz canlıları için uygun oranda olması
- ➔ İnsanın duyuuları arasındaki koordinasyon ve uyum sayesinde rahatça yaşamını sürdürebilmesi
- ➔ Güneş'ten gelen zararlı ışınların atmosferdeki ozon tabakası ile önlenmesi
- ➔ Dünya atmosferindeki gazların, yaşamın sürekliliğini sağlayacak oranlarda olması
- ➔ İnsanların oksijen tüketirken bitkilerin oksijen üretmesi
- ➔ Dünya'nın kendi eksenini etrafında belli bir sürede dönmesi
- Yukarıda verilen örneklerde olduğu gibi evrende mükemmel bir düzen ve işleyiş vardır. Bu düzeni yaratan ve kusursuz düzenin devamını sağlayan Yüce Allah'tır.

KONUyla İLGİLİ AYETLER

- “O; geceyi, gündüzü, Güneş’i, Ay’ı yaratandır. Her biri bir yörüngede yüz-
mektedir.”
(Enbiyâ suresi, 33. ayet)
- “Güneş ve Ay bir hesaba göre (hareket etmekte)dir. Yıldızlar ve ağaçlar (Allah’a)
secde eder. Göğü Allah yükseltti ve dengeyi o koydu. Sakın dengeyi bozmayın.”
(Rahman suresi, 5-8. ayetler)
- “O Allah ki seni yarattı, seni düzgün ve dengeli kılıp ölçülü bir biçim verdi.”
(İnfitâr suresi, 7. ayet)
- “Arzı da yaydık, oraya sağlam dağlar yerleştirdik, orada ölçüleri belli her türden
ürünler bitirdik.”
(Hicr suresi, 19. ayet)
- “Biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık.”
(Kamer suresi, 49. ayet)
- “Gökleri yedi kat yaratan O’dur. Rahman’ın yaratmasında bir düzensizlik göre-
mezsin. Gözünü çevir de bir bak bir bozukluk görüyor musun?”
(Mülk suresi, 3. ayet)
- “Peki onlar devenin nasıl yaratıldığına, göğün nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl
dikildiğine, yeryüzünün nasıl yayıldığına bakmazlar mı?”
(Gaşiye suresi, 17-20. ayetler)

UNUTMA

Yasaları Birbirinden Ayırmanın En Basit Yöntemi

Fiziksel yasalar cansız maddelerle ilgili, biyo-
lojik yasalar canlılarla il-
gili, toplumsal yasalar
ise insanların birbiriyle
olan ilişkileriyle ilgili ya-
salar. Bu arada insa-
nın da bir canlı olduğu-
nu unutmayalım. İnsa-
nın bedensel özellikleri
biyolojik, diğer insanlar-
la olan ilişkileri de top-
lumsal yasaların kapsa-
mına girer.

Kader ve Evrendeki Yasalar

- Allah’ın evrendeki uyumu sağlamak için koyduğu ve kimsenin değiştirmeye gücünün
yetmeyeceği yasalara **sünnetullah** veya **âdetullah** denir.
- Evrende meydana gelen olaylar; Allah’ın koyduğu bu kurallara, yasalara tabidir ve mey-
dana gelen her şeyde bir sebep-sonuç ilişkisi vardır. Evrenin yaratılışından kıyamet ko-
puncaya kadar tabiat olayları, bu yasalara bağlı olarak gerçekleşir. Örneğin; her canlının
doğması, büyümesi, yaşlanması ve ölmesi; yağmurun yağması için suyun buharlaşıp bu-
lut hâline gelmesi vb. hususlar Allah’ın kâinatı yaratırken koyduğu kurallar sonucunda
gerçekleşir.

1. Fiziksel Yasalar: Madde ve enerjinin oluşumu, yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkilerle ilgili yasalardır.

Örnek: Yağmurun yağması, gece ve gündüzün birbirini takip etmesi, ısınan suyun buharlaşması, suyun kaldırma kuvveti sayesinde gemilerin denizlerde yol alabilmesi, sıcaklık değişimiyle cisimlerin genleşmesi...

Ayet: “Güneş ve Ay bir hesaba bağlı (olarak hareket ederler).”

(Rahman suresi, 5. ayet)

2. Biyolojik Yasalar: Canlıların yapısı, doğması, gelişmesi, üremesi, beslenmesi ve korunmasıyla ilgili yasalardır.

Örnek: Etle beslenen hayvanların çene yapılarının otla beslenenlerden farklı olması, sıcak bölgelerdeki hayvanların deri ve tüy yapısıyla soğuk bölgelerdekilerin deri ve tüy yapısının aynı olmaması, balıkların yüzebilmeleri için solungaçlı yaratılması; insan vücudundaki sindirim, dolaşım ve boşaltım sistemleri...

Ayet: “Allah hareket eden her canlıyı bir sudan yarattı. Bunlardan kimi karnı üzerinde sürünür kimi iki ayak üzerinde yürür kimi de dört ayak üzerinde yol alır. Allah dilediğini yaratıyor, Allah her şeyde kadirdir.”

(Nûr suresi, 45. ayet)

3. Toplumsal Yasalar: Toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için uyması gereken yasalardır.

Örnek: Gelir dağılımının adil olduğu toplumlarda yoksulluğun azalması, adaletin olduğu toplumlarda barış ve güven ortamının olması, kuraklık veya sel baskınları nedeniyle insanların yaşanabilir yerlere göç etmesi...

Ayet: “Şüphesiz, Allah; adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”

(Nahl suresi, 90. ayet)

ETKİNLİK - 1

Aşağıda verilen ifadelerin doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına “Y” yazınız.

1	Bir işin planlanması kaza, o işin gerçekleşmesi ise kaderdir.
2	Allah’ın her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesi O’nun kudret sıfatıyla ilgilidir.
3	Develerin kuraklığa dayanıklı olması fiziksel yasalarla ilgilidir.
4	“Onun varlığının delillerinden biri de denizde dağlar gibi yüzen gemilerdir.” (Şura/32) ayeti, fiziksel yasalarla ilgilidir.
5	Allah, evrendeki hiçbir şeyi amaçsız yaratmamıştır.
6	“Onlar, yeryüzünde gezip kendilerinden öncekiler sonunun nasıl olduğuna bakmazlar mı?” (Fatır/44) ayeti, biyolojik yasalarla ilgilidir.

ETKİNLİK - 2

Aşağıda verilen ayetlerin karşlarına ilgili oldukları evrensel yasaların isimlerini yazalım.

	Ayetler	Evrensel Yasalar
1	“Sadece içinizden zulmedenlere dokunmakla kalmayacak olan fitneden sakının ve bilin ki Allah’ın cezası şiddetlidir.” (Enfal suresi, 25. ayet)	
2	“Gökyüzünü korunmuş bir tavan yaptık, onlar ise bunun ayetlerinden yüz çevirmektedirler.” (Enbiyâ suresi, 32. ayet)	
3	“Allah sizi topraktan, sonra nutfeden yarattı. Sonra da sizi birbirinize eş kıldı. O’nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne doğurur...” (Fatır suresi, 11. ayet)	
4	“... Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun...” (Nisâ suresi, 135. ayet)	
5	“Gökten su indiren O’dur. (Buyurdu ki:) İşte, biz her çeşit bitkiyi onunla bitirdik...” (En’âm suresi, 99. ayet)	

Evrensel Yasaların Hayatımıza Etkileri

Fiziksel yasalara bağlı olarak yapılan araştırmalar neticesinde günümüzde kullandığımız çamaşır makinesi, buzdolabı, bilgisayar, cep telefonu, uçak, otomobil vb. birçok teknolojik ürün icat edilmiştir.

Biyolojik yasalar insanda; sağlıklı olma, düzenli beslenme ve uyuma, zararlı alışkanlıklardan kaçınma gibi tutum ve davranışların gelişmesine katkıda bulunur. Ayrıca hayvanların ve bitkilerin özellikleri ve yararları üzerine araştırma yapılmasını sağlar.

Toplumsal yasalar; sevgi, kardeşlik, doğruluk, adalet, kul hakkı gibi ilkelerin toplumlarda yer edinmesine; insanlar arasında ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunur. Ayrıca geçmişte yaşanan olaylardan ibret alınmasını sağlar.

ETKİNLİK - 3

Aşağıdaki boşluklara evrensel yasalardan uygun olanların isimlerini yazalım.

- İnsanlar, yasalar sayesinde birbirlerinin hak ve hukuklarını gözetir ve birbirlerine zarar verici davranışlardan kaçınır.
- Su bulunabilen yerlerdeki hayvanlar her gün suya ihtiyaç duyarken suyun nadiren bulunduğu çöllerde yaşayan develerin günlerce susuzluğa dayanabilmeleri, yasalar çerçevesinde gerçekleşir.
- Suyun kaldırma kuvvetiyle gemilerin denizlere ve okyanuslara açılarak insanlara fayda sağlamaları, yasalar sayesinde.

Teknolojik ürünler, Allah'ın evrene koyduğu yasalar sayesinde üretilmekte ve kullanılmaktadır.

Kur'an ve sünnet her konuda olduğu gibi kader ve kaza konusunda da Müslümanlar için temel kaynaktır.

- Kur'an'da, her şeyin Allah'ın belli bir düzen içerisinde yarattığı ve takdir ettiğine işaret eden ayetlerin yanı sıra ilahi ilmin olmuş ve olacak tüm varlık ve olayları kuşattığını belirten ayetlerde yer almaktadır.
- Hz. Peygamber "Cibrîl hadisi" diye bilinen hadiste; kaderi, iman edilmesi gereken şeyler arasında saymıştır.

KELİME AVI

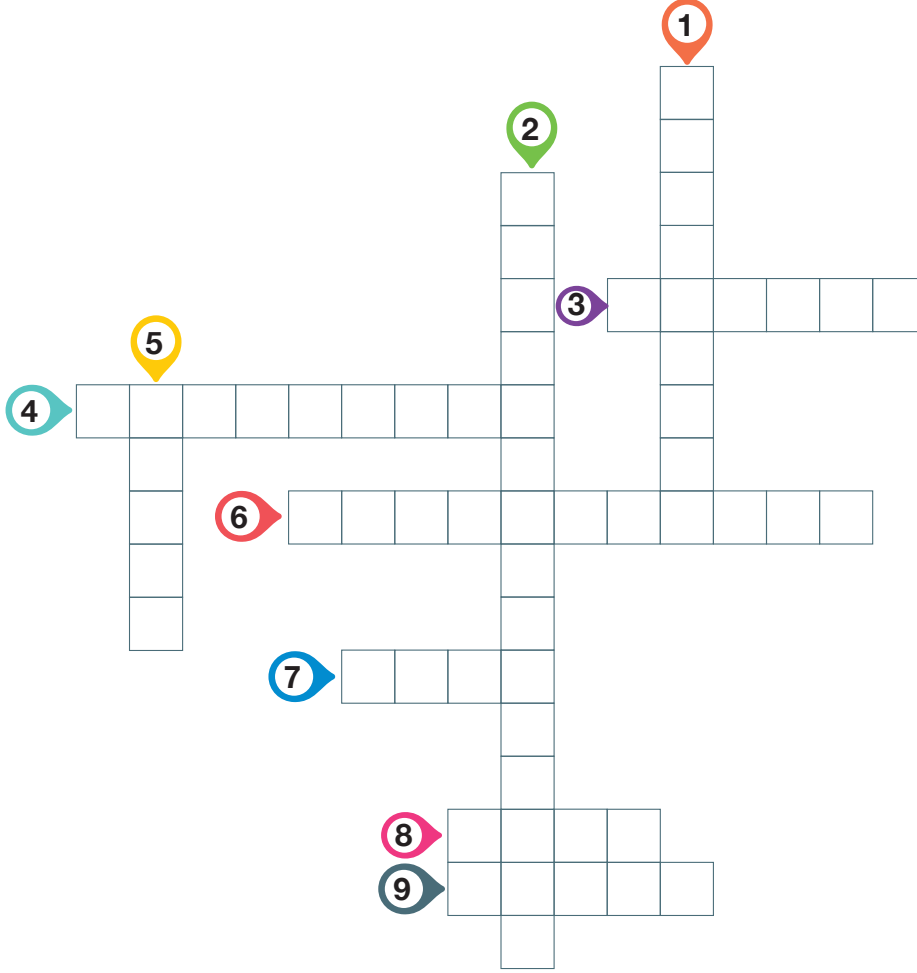
Ç	L	Y	L	A	L	E	Z	Z	O	Ü	Z	R	E	D	A	K
J	Z	K	E	H	S	Ö	D	S	K	Y	N	E	R	S	Ç	H
A	U	U	A	K	Z	A	P	A	A	İ	V	U	A	V	R	L
U	O	İ	Ç	Z	U	Y	Y	R	R	R	B	Y	N	Ç	K	K
V	R	A	L	B	A	D	A	K	E	İ	L	K	T	D	J	J
N	F	O	S	Ö	V	T	R	N	İ	A	S	A	S	O	İ	E
O	Z	U	F	A	M	H	R	E	S	J	S	Ü	P	S	J	M
S	J	O	K	A	Y	A	P	M	T	R	O	Ç	Ö	Y	B	H
Z	A	R	J	İ	D	L	U	L	H	A	L	L	A	H	A	R
N	A	N	K	E	H	L	E	F	A	V	O	Ö	O	L	T	M
O	P	E	T	U	P	U	P	S	U	N	D	R	L	Y	H	R
Y	P	Z	N	O	R	T	İ	V	K	P	Ü	U	B	S	İ	Ö
S	B	Ü	T	K	N	E	K	A	J	İ	T	M	E	Ö	Z	B
B	B	D	H	Ç	İ	N	U	V	T	E	Z	N	O	Ç	U	Ç
D	K	A	P	E	M	N	O	A	D	F	E	İ	F	P	H	P
H	Ü	İ	L	İ	M	Ü	M	A	F	B	U	V	F	İ	S	U
E	Y	İ	B	H	Ç	S	H	Ö	Y	İ	A	J	U	L	H	R

EVREN ALLAH ADETULLAH KADER TOPLUMSAL YASA
 BİYOLOJİK YASA İLİM PLAN YARATMA DÜZEN ÖLÇÜ
 KUDRET İRADE FİZİKSEL YASA KAZA SÜNNETULLAH

ÇENGEL BULMACA

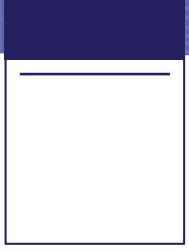

Soldan Sağa

- 3 Allah'ın her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesidir.
- 4 Canlıların yapısı, doğması, gelişmesi, üremesi, beslenmesi ve korunmasıyla ilgili yasalardır.
- 6 Allah'ın evrendeki uyumu sağlamak için koyduğu ve kimsenin değiştirmeye gücünün yetmeyeceği yasaların genel adı.
- 7 Allah tarafından bilinen ve takdir edilen şeyin, zamanı ve yeri geldiğinde yaratılması ve gerçekleşmesidir.
- 8 Allah'ın gerek duyular âlemini gerekse duyu ötesine ait bütün nesne ve olayları bilmesidir.
- 9 Allah'ın her şeyi programlaması, önceden bilmesi, takdir etmesi ve bir plana göre düzenlemesidir.

Yukarıdan Aşağı

- 1 İnsan gruplarının sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için uyması gereken yasalardır.
- 2 Madde ve enerjinin oluşumu, yapısı, hareketi, değişimi ve maddeler arası ilişkilerle ilgili yasalardır.
- 5 Allah'ın dilemesi ve dilediğini dilediği şekilde yapmasıdır.

1. “Sadece içinizden zulmedenlere dokunmakla kalmayacak olan fitneden sakının ve bilin ki Allah’ın cezası şiddetlidir.”

(Enfal suresi, 25. ayet)

Bu ayet;

- I. fiziksel,
- II. biyolojik,
- III. toplumsal

yasalardan hangileriyle ilişkilendirilebilir?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III

2. Allah’ın “her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesi” **anlamlarına gelen sıfatı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) İlim
- B) İrade
- C) Kudret
- D) Hayat

3. Evrendeki düzenle ilgili aşağıdaki yorumlardan hangisi **hatalıdır?**

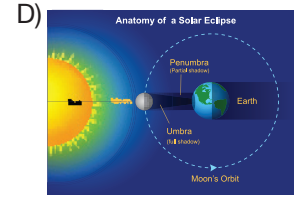
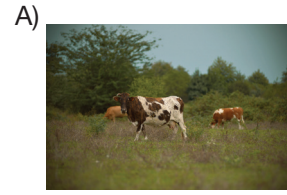
- A) İnsanları araştırma yapmaya, icatlarda bulunmaya sevk eder.
- B) İnsanların tevhit inancına ulaşmasına katkı sağlar.
- C) Tüm canlıların varlıklarını sağlıklı bir şekilde devam ettirmelerine imkân verir.
- D) Sel ve erozyon gibi felaketlerin oluşmasına neden olur.

4. I. Gerçekleştirmek
II. Planlamak
III. Ölçü ile yapmak
IV. Yaratmak

Numaralanmış ifadelerden hangileri kaderin kelime anlamlarındandır?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) III ve IV

5. Aşağıdaki görsellerden hangisi biyolojik yasalarla **ilişkilendirilemez?**

6. “Biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık.”

(Kamer suresi, 49. ayet)

Bu ayetteki altı çizili kısım aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilmektedir?

- A) Kaza
- B) Kader
- C) İrade
- D) Kudret

1. TEST

7. Aşağıdakilerden hangisi toplumsal yasalarla ilişkilendirilebilir?

- A) Ay tutulmasının çıplak gözle izlenebilmesi
- B) Uçakların icadı ile yolculuk süresinin kısalması
- C) Suriye’den birçok insanın ülkemize göç etmesi
- D) Afrika ülkelerinde yabani hayvanların çok olması

8. I. Balın kas yorgunluğunu gidermesi
II. Kutup ayılarının kış uykusuna yatması
III. Cep telefonlarının icat edilmesi
IV. Bosna Hersek halkının özgürlük mücadelesi vermesi

Numaralanmış örneklerden hangileri biyolojik yasalar kapsamında değerlendirilebilir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV

9. “Gökten su indiren O’dur. (Buyurdu ki:) İşte biz her çeşit bitkiyi onunla bitirdik...”

(Enam suresi, 99. ayet)

Bu ayet;

- I. fiziksel,
- II. biyolojik,
- III. toplumsal

yasalardan hangileriyle ilişkilendirilebilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

10. Aşağıdaki ayetlerden hangisi fiziksel yasalarla ilgili değildir?

- A) “O’nun varlığının delillerinden biri de denizde dağlar gibi yüzen gemilerdir.”
(Şura suresi, 32. ayet)
- B) “Gece ile gündüzü birbiri ardına getiren Allah’tır.”
(Furkan suresi, 62. ayet)
- C) “And olsun biz insanı kuru bir çamurdan, değişmiş cıvık balçıktan yarattık.”
(Hicr suresi, 26. ayet)
- D) “Güneş ve Ay belirli bir hesaba göre hareket etmektedir.”
(Rahman suresi, 5. ayet)

11. I. Kâinata her şey Allah’ın bilgisi ve iradesi dâhilinde, O’nun belirlediği programa göre meydana gelmiş olması

- II. Allah’ın, evrendeki olayları ezeli ilmiyle planlayıp takdir etmesi

Bu cümleler aşağıdaki kavramlardan hangilerini tanımlamıştır?

	I	II
A)	Kader	İlim
B)	Kaza	Kader
C)	Tekvin	Kudret
D)	Kader	Kaza

1. “Gece de onlar için açık bir kanıttır. Gündüzü ondan çekip alınız da karanlıkta kalıverirler.”

(Yasin suresi, 37. ayet)

Bu ayetin evrendeki yasalardan hangisiyle doğrudan ilişkili olduğunu yazınız.

2. “Allah hareket eden her canlıyı bir sudan yarattı. Bunlardan kimi karnı üzerinde sürünür kimi iki ayak üzerinde yürür kimi de dört ayak üzerinde yol alır. Allah dilediğini yaratıyor, Allah her şeye kadirdir.”

(Nûr suresi, 45. ayet)

Bu ayetin evrendeki yasalardan hangisiyle doğrudan ilişkili olduğunu yazınız.

3. “... Şüphesiz ki bir topluluk kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez...”

(Rad suresi, 11. ayet)

Bu ayetin evrendeki yasalardan hangisiyle doğrudan ilişkili olduğunu yazınız.

4. Evrende meydana gelen olaylar; Allah’ın koyduğu bu kurallara, yasalara tabidir ve meydana gelen her şeyde bir sebep-sonuç ilişkisi vardır. Evrenin yaratılışından kıyamet kopuncaya kadar tabiat olayları, bu yasalara bağlı olarak gerçekleşir.

Bu parçaya göre evrensel yasaların özelliklerini kısaca açıklayınız.

AYETLER

“Şüphesiz, biz ona (doğru) yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nan-kör.”

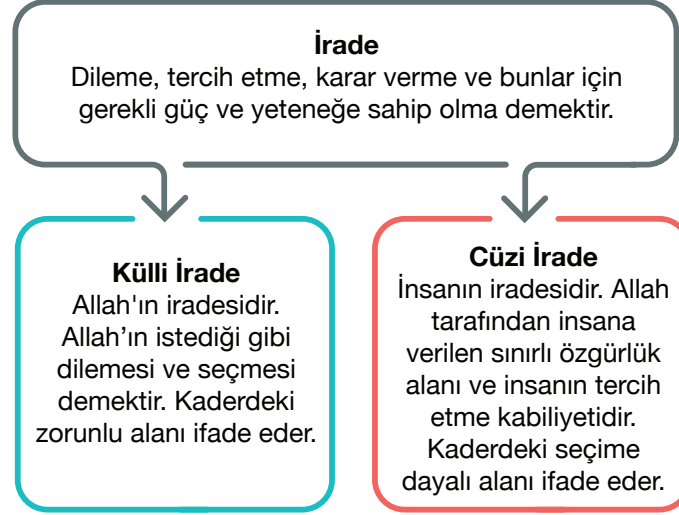
(İnsan suresi, 3. ayet)

“Ve de ki hak Rabb’inizdedir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.”

(Kehf suresi, 29. ayet)

►► Kader İnancı

İNSANIN İRADESİ VE KADER

- Allah, insana akıl ve irade vermiştir. Akıl ve irade, insanı diğer varlıklardan ayıran iki temel özelliğidir.
- İnsan; akli sayesinde bilgiye ulaşır, düşünür, araştırma yapar, hayatı kolaylaştırmak ve mutlu olmak için çalışır, üretimde bulunur, çevresine karşı duyarlı olur.
- Akıl, iyi ile kötüyü ayırt etmeyi; irade de akıl sayesinde ayırt ettiğimiz iyi veya kötü yönünde tercihte bulunmamızı sağlar.
- İnsan, akli sayesinde seçimlerde bulunur; iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış, yararlı ile zararlıyı ayırt eder.
- Yüce Allah, insana akıl ve iradenin yanı sıra vahiyle de doğru yolu göstermiştir.
- Allah, insana iyiliği de kötülüğü de bildirmiş; insanın iyiliği tercih etmesinin kendisi için daha hayırlı olacağını haber vermiştir.
- Akıl ve irade sahibi olan ve vahiy ile doğru yol gösterilen insan; Allah'ın emirlerinin, yasaklarının ve öğütlerinin muhatabıdır. Vahyin muhatabı olan insan; aklını kullanmalı, her zaman iyi ve doğru olanı tercih etmeye gayret etmelidir.

Allah, insana iyiliği de kötülüğü de göstermiştir. İnsanın iyiliği tercih etmesi kendisi için daha hayırlıdır.

ETKİNLİK - 4

Aşağıda verilen olayları/durumları değerlendirerek cüzi iradeye örnek olabilecek ifadelerin karşısına “✓” koyunuz.

	Olaylar/Durumlar	Cüzi İrade
1	Güneşin doğması	
2	İnsanın ölmesi	
3	Kedinin renginin sarı olması	
4	İnsanın beslenmesi	
5	Okulun boyanması	
6	Peygamberlerin belirlenmesi	
7	İnsanların göç etmesi	
8	Dünya'nın dönmesi	
9	Kar yağması	
10	Bitkilerin fotosentez yapması	
11	Ay tutulması	
12	Babanın sabah işe gitmesi	
13	Annenin çocuğunu okuldan alması	
14	Öğrencinin derse geç kalması	
15	Öğretmenin Sinop'ta doğması	
16	Müdürün gözlerinin ela olması	

SÖZLÜK

Akı: Doğruyu yanlıştan ayırt edebilme yetisidir.

İrade: İsteddiğini seçebilme hürriyetidir.

Sorumluluk: Bir kimse- nin verdiği kararların sonuçlarını üstlenmesi, yaptığı ya da yapması gerekirken yapmadığı iş- lerden dolayı hesap ver- mek zorunda olmasıdır.

Özgürlük ve Sorumluluk

- Kişinin her türlü dış etkiden bağımsız olarak kendi iradesine ve düşüncesine dayanarak karar vermesi durumuna **özgürlük** denir.
- Din, insanın özgürlüğüne müdahale etmez. Kur'an'da “*Dinde zorlama yoktur...*” (Bakara/25) ayeti ile iman etmenin ve iyi davranışlarda bulunmanın zorlamayla olmayacağı bildirilmektedir.
- Yüce Allah; iyi ve kötüye gücü yeten, seçim ve eylemleri için sorumlu tuttuğu ve bunun neticesinde ödül yahut ceza alacağını haber verdiği insanı, inanıp inanmamakta da öz- güür bıraktığını, ona hiçbir zorlamada bulunmadığını bildirmektedir: “*Eğer Rabb'in dile- seydi yeryüzünde bulunanların hepsi elbette topyekûn iman ederdi. Böyle iken sen mi mümin olsunlar diye, insanları zorlayacaksın?*” (Yunus/99)

UNUTMA

- ➔ İnsanın davranışları, zorunlu ve seçime dayalı olmak üzere ikiye ayrılır.
- ➔ Yemek yemek, uyu-
mak, dinlenmek,
yazmak, okumak,
ibadet etmek; başka-
sına zarar vermek,
yalan söylemek, hır-
sızlık yapmak vb.
davranışları; insan,
özgür iradesiyle se-
çerek yapmaktadır.
Kişinin bu sorumlu-
luk alanına **cüzi ira-
de** adı verilir.
- ➔ İnsanın nefes alıp ver-
mesi, doğması, öl-
mesi, göz rengi, ten
rengi, anne babası-
nın kimler olacağı vb.
hususlar insanın ira-
desi dışında Allah'ın
takdiri ile gerçekleşir.
Bu alan ise **külli ira-
de** kapsamındadır.

▶▶ Kader İnancı

- Allah'ın özgürlük vermediği canlılarda, akıl olmadığı gibi sorumluluk da yoktur. İnsan ise akıl, irade ve beraberinde sorumluluk sahibi bir varlıktır.
- Bir kimsenin verdiği kararların sonuçlarını üstlenmesi, yaptığı ya da yapması gerekirken yapmadığı işlerden dolayı hesap vermek zorunda olmasına **sorumluluk** denir.
- ➔ İnsan akli ve iradesi sebebiyle tercihlerinde özgürdür ve bu tercihler sonucu ortaya çı-
kan durumlardan da sorumludur. Kur'an'da, "*Kim iyi bir iş yaparsa faydası kendisinedir
ve kim kötülükte bulunursa zararı kendisinedir...*" (Fussilet/46) ayeti ile insanın sorumlu-
luğu vurgulanmaktadır.
- ➔ Yüce Allah, "... *Yapmakta olduğunuz şeylerden mutlaka sorguya çekileceksiniz.*" (Nahl
suresi, 93. ayet) buyurarak bu dünyada yapılanların neticeleriyle ahirette karşılaşılacağı-
nı bildirmiş ve insanın tercihleri sonucu ortaya çıkan durumlardan sorumlu tutulacağına
dikkat çekmiştir.
- ➔ Peygamberimiz "*Aklı olmayanın dini de yoktur.*" buyurarak aklın, sorumluluğun ön şartı
olduğunu vurgulamıştır. Bundan dolayı akıl ve irade yetenekleri tam gelişmeyen deliler
ve çocuklar dinen sorumlu değildir.
- İnsanın özgürlüğü, Allah'ın mutlak iradesi ve ilmiyle beraber ele alınmak durumundadır.
Çünkü insanın varlığı kendinden olmayıp onu yaratan Allah'a bağlıdır. İnsanın dünyaya
gelişi de, dünyayı terk etmesi de Allah'ın kudreti, iradesi ve ilmi ile gerçekleşir.
- Yüce Allah, akıllı ve irade sahibi yaratılan insana tercihlerini doğru bir şekilde yapması
için rehber olmak üzere peygamberler ve ilahi kitaplar göndermiş ve insanı seçimlerin-
de özgür bırakmıştır.

Allah, peygamberler aracılığıyla gönderdiği ilahi kitaplarda insana iyiliği de kötülüğü de gös-
termiş, iyiliği tercih etmesinin kendisi için daha hayırlı olacağını bildirmiştir. Kur'an'da yer
alan birçok ayette insanların yaptıkları şeylerden sorumlu olduğu; iyi şeyler yaptıklarında
mükâfat, kötü şeyler yaptıklarında ise ceza alacakları bildirilmektedir. Kur'an'ın insanları bu
şekilde uyarması ve yaptıklarından sorumlu tutması, insanın özgür bir iradeye sahip oldu-
ğunu göstermektedir.

- ➔ İnsanın özgürlüğü, herhangi bir zorlama ve baskı olmadan kendi hür iradesiyle karar ver-
mesidir. Sorumluluk ise verdiği karar sonrasında doğan sonuçları kabullenmesidir. Allah,
insanın sorumluluğunu gücüyle sınırlı tutmuştur. Hiç kimse gücünün yetmeyeceği şey-
lerden yükümlü değildir. Bu durum Kur'an'da, "*Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmedi-
ği bir şeyle yükümlü kılmaz...*" (Bakara/286) ayeti ile insanlara hatırlatılmaktadır. Tüm bun-
lara rağmen insan; "Kaderim böyleymiş, yaşayacaklarım önceden belirlenmiş, ne yapsam
boş." anlayışıyla sorumluluktan kurtulamayacağını bilmeli, aklını ve iradesini iyi ve doğru olan-
dan yana kullanmalı, tercihlerinin dünyada ve ahirette bir karşılığının olacağını asla unutma-
malıdır. Çünkü insan özgür iradesiyle işlediklerinden sorumludur.

ETKİNLİK - 5

Aşağıda verilen boşlukları uygun örneklerle doldurunuz.

İnsanın	
Sorumlu Oldukları	Sorumlu Olmadıkları
Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak	Göz rengi
Namaz kılmak	Doğduğu şehir
Sözünde durmak	Anne - babasının kim olduğu
Adaletli olmak	Dünya'nın hareketleri
Rızkını helâl yoldan kazanmak	Ay tutulması

KELİME AVI

Z	T	R	K	C	G	O	K	İ	C
P	E	H	Ü	Ü	A	A	L	E	Z
S	R	Z	L	G	H	L	Z	O	H
H	İ	P	R	A	Ü	A	F	D	M
E	H	H	Ü	K	İ	R	A	D	E
S	A	K	G	S	U	F	U	R	P
A	H	P	Z	K	K	G	O	L	E
P	Z	P	Ö	Z	L	O	R	Z	L
K	U	L	U	L	M	U	R	O	S
O	T	T	A	F	A	K	Ü	M	S

MÜKAFAT

KÜLLİ

CÜZİ

AHİRET

SORUMLULUK

ÖZGÜRLÜK

SORGU

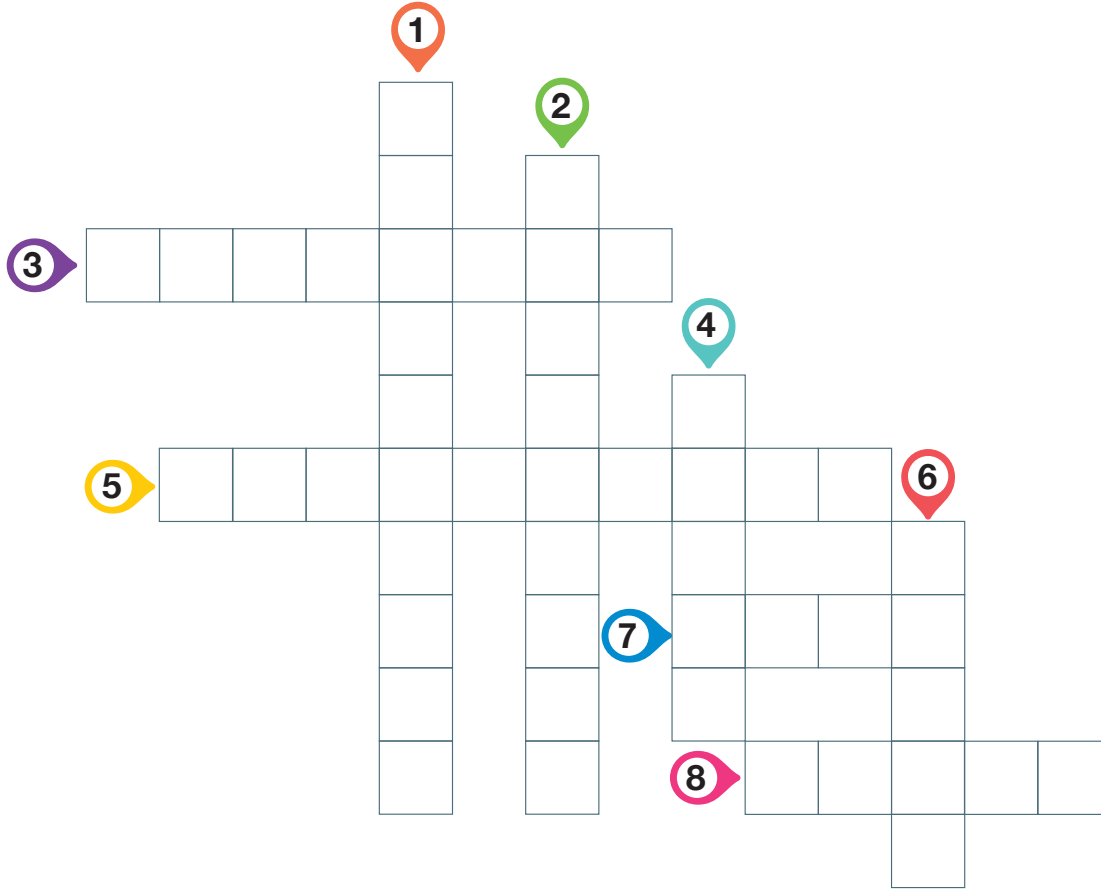
CEZA

HESAP

İRÂDE

ÇENGEL BULMACA

Soldan Sağa

- 3 Kişinin her türlü dış etkiden bağımsız olarak kendi iradesine ve düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu.
- 5 Allah'ın istediği gibi dilemesi ve seçmesi.
- 7 Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak.
- 8 Dileme, tercih etme, karar verme ve bunlar için gerekli güç ve yeteneğe sahip olma.

Yukarıdan Aşağı

- 1 Bir kimsenin verdiği kararların sonuçlarını üstlenmesi, yaptığı ya da yapması gerekirken yapmadığı işlerden dolayı hesap vermek zorunda olması.
- 2 Allah tarafından insana verilen sınırlı özgürlük alanı ve insanın tercih etme kabiliyetidir.
- 4 Allah'ın insanlara doğru yolu gösterme yöntemlerinden biridir.
- 6 Allah'ın varlığını reddetme.

1. “Göğü Allah yükseltti ve mizanı (dengeyi) O koydu. Sakın dengeyi bozmayın.”

(Rahman suresi, 7-8. ayetler)

Aşağıdaki uygulamalardan hangisi bu ayette verilen mesaja aykırılık teşkil eder?

- A) Kaçak avlanmanın yasaklanması
- B) Doğal parkların korunması
- C) Geri dönüşüm tesislerinin yapılması
- D) Fabrika atıklarının denizlere bırakılması

2. “Kim doğru yolu seçerse kendi iyiliği için seçmiştir, kim de saparsa kendi zararına sapmış olur. Hiç kimse başkasının günah yükünü üstüne almaz. Biz bir resul göndermedikçe azap da etmeyiz.”

(İsra suresi, 15. ayet)

Bu ayetten aşağıdakilerin hangisine ulaşamaz?

- A) İnsan, tercihlerinde özgürdür.
- B) Her birey kendinden sorumludur.
- C) İnsan, tercihlerinin sonucundan etkilenir.
- D) Allah, sayısız peygamber göndermiştir.

3. İnsan aşağıdakilerin hangisinden sorumludur?

- A) Doğduğu yerden ve zamandan
- B) Anne ve babasının kim olduğundan
- C) Göz ve ten renginden
- D) Yaptığı anlaşmalardan

4. Aslı, 8 Haziran 1997’de Zonguldak’ta doğdu. İlkokulu köyünde okuduktan sonra, ailesi ile Bursa’ya taşındı. Ortaokul ve lise eğitimine Bursa’da devam eden Aslı, üniversite eğitimi için Ankara’ya yerleşti.

III

Bu parçadaki altı çizili kısımlardan hangileri cüzi irade kapsamında değerlendirilemez?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III

5. “Şüphesiz biz insana doğru yolu gösterdik, ister şükredici olsun ister nankör olsun.”

(İnsan suresi, 4. ayet)

“Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) da kendinedir...”

(Bakara suresi, 286. ayet)

“Kim doğru yolu seçerse bunu ancak kendi iyiliği için seçmiş olur, kim de doğruluktan saparsa kendi zararına sapmış olur. Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üstlenmez...”

(İsra suresi, 15. ayet)

Bu ayetler aşağıdaki konulardan hangisine örnek olur?

- A) Allah Her Şeyi Bir Ölçüye Göre Yaratmıştır
- B) İnsanın Özgürlüğü ve Sorumluluğu
- C) İnsan Hayatının Sonu: Ecel ve Ömür
- D) Kader ve Evrendeki Yasalar

2. TEST

6. Aşağıdaki benzetmelerden hangisi İslam'ın, insan iradesine verdiği önemle çelişir?

- A) İnsan iradesi robot gibidir. Hakkındaki hiçbir kararı kendisi veremez.
- B) İnsan iradesi uzaktan kumanda gibidir. Hangi kanala basarsan o kanal açılır.
- C) İnsan iradesi asansör gibidir. Sen hangi katın tuşuna basarsan asansör o katta durur.
- D) İnsan iradesi direksiyon gibidir. Direksiyonu ne tarafa çevirirsen araba o yöne gider.

7. İnsanın akıllı ve irade sahibi olması davranışlarından sorumlu olması anlamına gelir. Bu yüzden kader; insanın akıl ve sorumluluk sahibi olmasıyla yakından ilgilidir. İnsan, aklını kullanarak seçimlerde bulunur. Akıllı sayesinde iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt edebilir. Hak ile batıl arasındaki ayrımı fark eder. İslam dinine göre Allah'ın emir, yasak ve öğütlerine insanın muhatap olmasının sebebi, onun akıl ve irade sahibi olmasıdır. İnsan; kalbinin çalışması, nefes alıp vermesi, ne zaman, nerede doğduğu gibi hususlardan sorumlu değildir. Çünkü bunlar insanın tercihinin bağlı olmayıp gücü ve isteği dışında gerçekleşen durumlardır. Ancak insan, özgür iradesiyle yaptıklarından sorumludur. Örneğin alkollü bir kişinin yaptığı kazadan, kaderini ve Allah'ı sorumlu göstermesi yanlıştır.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Her insan kaderinde yazılanı yaşar, alın yazısını değiştiremez.
- B) Kişinin, özgür iradesiyle yaptıklarını kadere bağlaması doğru olmaz.
- C) İnsanın sorumlu olduğu hususlar Kur'an-ı Kerim'de açıkça bildirilmiştir.
- D) Allah, insanlara doğruyu göstermesi için peygamberler göndermiştir.

8. Hasan Öğretmen, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğrencilerine şu bilgileri aktarmıştır:

“Allah'ın insana verdiği en büyük nimetlerden biri olan akıl, insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliktir. İnsan, aklını kullanarak seçimlerde bulunur. Akıllı sayesinde iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt edebilir. Allah; insana iyiliği de kötülüğü de göstermiş, iyiliği tercih etmesinin kendisi için daha hayırlı olacağını bildirmiştir.”

Hasan Öğretmen'in işlediği dersin konusu aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Ömür
- B) Tevekkül
- C) Ecel
- D) İrade

9. “Kim doğru yolu seçerse kendi iyiliği için seçmiştir, kim de saparsa kendi zararına sapmış olur. Hiç kimse başkasının günah yükünü üstüne almaz. Biz bir resul göndermedikçe azap da etmeyiz.”

(İsra suresi, 15. ayet)

Bu ayetten hareketle,

- I. Her birey kendisinden sorumludur.
- II. İnsan tercihlerinde özgürdür.
- III. Allah her daim hakkı gözetir, kullarına karşı adildir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I, II ve III

1. “Şüphesiz, biz ona (doğru) yolu gösterdik. İster şükredici olsun ister nankör.”

(İnsan suresi, 3. ayet)

Bu ayeti külli ve cüzi irade ilişkisi bakımından kısaca açıklayınız.

2. “Allah her şahsı ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) kendinedir...”

(Bakara suresi, 286. ayet)

Bu ayeti insanın iradesi ve sorumluluğu bakımından kısaca açıklayınız.

3. “Siz ancak Rabb’inizin dilemesi (izin vermesi) sayesinde (bir şey) dileyebilirsiniz. Şüphesiz Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir.”

(İnsan suresi, 30. ayet)

Bu ayeti, külli ve cüzi irade ilişkisi bakımından açıklayınız.

4. “Kişi, kıyamet günü şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılmayacaktır: Ömrünü nasıl geçirdiğinden, gençliğini nerede yıprattığından, malını nereden kazandığından, kazandığını nereye harcadığından, bildiği ile amel edip etmediğinden.”

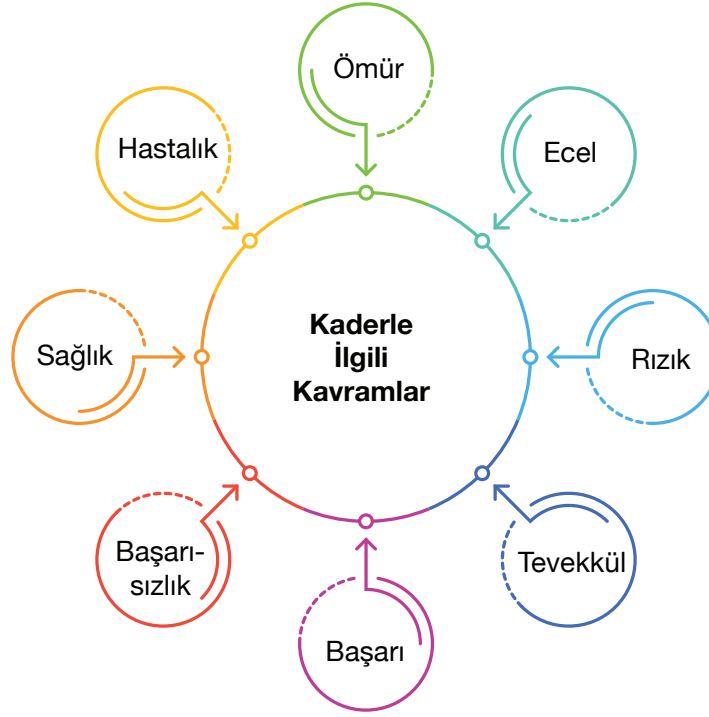
(Hadisişerif)

Bu hadisi insanın özgürlüğü ve sorumluluğu ilişkisi bakımından kısaca açıklayınız.

KADERLE İLGİLİ KAVRAMLAR

- Günlük konuşma dilinde, atasözleri ve deyimlerde ve dinî literatürde kaderle ilişkisi olan birçok kavram vardır. Kader konusunun sağlıklı öğrenilebilmesi için bu kavramların doğru anlaşılması ve kaderle ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde kurulması gerekir.

Ömür ve Ecel

- İnsanın ve diğer canlıların doğumundan ölümüne kadar geçen zaman dilimine **“ömür”** denir. **“Ecel”** ise Allah’ın takdir ettiği bu ömrün bitmesi, hayatın sona ermesi demektir. Yüce Allah, bütün varlıklar için bir ömür ve ecel takdir etmiştir.
- Her canlı için takdir edilen ömür ve bu ömrün sona erme zamanları farklıdır. Kimi canlı uzun bir yaşam sürerken kimisi de daha kısa yaşamaktadır. Ölüme engel olmak veya ölümden kaçmak mümkün değildir. *“Her can, ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz.”* (Ankebût/57) ve *“Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır...”* (Nisa/78) ayetleri ile her insanın ömrünün bir gün son bulacağı bildirilmektedir. *“De ki: Sizin kendisinden kaçtığınız ölüm, muhakkak sizi bulacaktır...”* (Cuma/8) ayetinde de bu gerçeklik hatırlatılmaktadır.
- Evrendeki yaratılmış hiçbir varlık sonsuz değildir. İlkbaharda açan yaprakların sonbaharda sararak toprağa düştüğünü görürüz. Denizkestanesi, katil balina, Afrika fili gibi uzun ömürlü olan hayvanların yaşamları da bir gün sona erer. İnsanlar için de durum farksızdır. Bir insan; bebeklik, çocukluk, gençlik çağlarını geçerek yaşlanır ve bir gün gelir, son nefesini verir. Dolayısıyla ölüm, hayatın bir gerçeğidir. *“Her canlı ölümü tadacaktır ancak kıyamet günü yaptıklarınızın karşılığı size tas-tamam verilecektir...”* (Al-i İmran/185) ayeti ile ölümün gerçekliği dile getirilmektedir.